

СТАНОВИЩЕ

от доц. Даниела Димитрова Кафалова, дф

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

професионално направление 7.3. Фармация

докторска програма „Фармакоикономика и фармацевтична регулация“

Автор: маг. фарм. Лада Александрова Андреева

Форма на докторантурата: самостоятелна форма на обучение

Катедра: „Организация и икономика на фармацията“

Тема: „Проучване възможностите на фармацевтичните грижи за подобряване на терапевтичните резултати и предотвратяване на усложненията при пациенти с анкилозиращ спондилит“

Научен ръководител: доц. Анна Тодорова, дф

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на електронен носител е в съответствие с Раздел. Придобиване на образователна и науча степен „ДОКТОР“ и научна степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ в МУ-Варна; Правилник на МУ-Варна и включва пълен комплект документи:

Докторантът е приложил 5 публикации публикации, като една от тях е в списание с импакт фактор.

Лада Александрова Андреева – завършва ОКС „магистър“ специалност Фармация в Медицински университет – София през 2007 г., като пълен отлични и носител на „Златен Гален“ (2007).

От 2023 до момент е асистент в Русенки усниверситет „Ангел Кънчев“, Факултет по обществено здраве и здравни грижи“. От 2024 г. е докторант в катедра Организация и икономика на фармацията.

Има богат опит и стаж в аптеки за обслужване на населението.

2. Актуалност на тематиката

Тематиката на дисертационният труд е „Проучване възможностите на фармацевтичните грижи за подобряване на терапевтичните резултати и предотвратяване на усложненията при пациенти с анкилозиращ спондилит“. Актуалността на темата „Проучване възможностите на фармацевтичните грижи за подобряване на терапевтичните резултати и предотвратяване на усложненията при пациенти с анкилозиращ спондилит“ е свързана с нарастващото значение на хроничните възпалителни заболявания и необходимостта от мултидисциплинарен подход в тяхното лечение.

Анкилозиращият спондилит е хронично, прогресиращо заболяване от групата на спондилоартритите, което засяга предимно млади хора и води до значително влошаване на качеството на живот, функционална инвалидизация и социално-икономически последици. Въпреки напредъка в терапията, включително прилагането на биологични лекарствени продукти, все

още съществуват предизвикателства, свързани с оптималния контрол на заболяването, придържането към лечението и предотвратяването на усложнения.

В този контекст фармацевтичните грижи придобиват все по-голямо значение като част от съвременния пациент-ориентиран подход. Фармацевтът има ключова роля в проследяването на лекарствената терапия, идентифицирането и предотвратяването на лекарствени взаимодействия, нежелани лекарствени реакции и проблеми, свързани с неправилна употреба на лекарствените продукти. Чрез активно участие в обучението на пациентите и повишаване на тяхната информираност, фармацевтичните грижи могат да подобрят терапевтичното придържане и да намалят риска от усложнения.

Освен това, значимостта на темата се засилва от необходимостта за оптимизиране на здравните разходи, тъй като неправилното лечение и липсата на контрол върху заболяването водят до чести хоспитализации и допълнителни медицински интервенции. Ефективното прилагане на фармацевтични грижи може да допринесе за по-добри клинични резултати и по-рационално използване на ресурсите в здравната система.

Поради това, считам, че изследването на възможностите на фармацевтичните грижи при пациенти с анкилозиращ спондилит е актуално и необходимо, тъй като има потенциал да подобри качеството на живот на пациентите, да намали честотата на усложненията и да подпомогне устойчивото развитие на здравеопазването.

Целта на дисертационният труд е ясно формулирана, а именно а се проучат нагласите и компетенциите на фармацевтите за предоставяне на фармацевтични грижи при пациенти с анкилозиращ спондилит и да се анализира потенциалът за интегриране на фармацевта в мултидисциплинарния подход за превенция на усложнения и оптимизиране на терапевтичните резултати.

За постигане на целта, са поставени и следните задачи:

- Да се проучат и анализират нагласите и образователните потребности на фармацевтите за оказване на ФГ при пациенти с АС.
- Да се изготвят алгоритми за скрининг на лица в риск и за ФГ при диагностицирани пациенти с АС.
- Да се проучат и анализират демографските и медико-социалните характеристики, здравно-поведенческите навици, прилаганата фармакологична и нефармакологична терапия при пациентите с АС в Русенски регион.
- Да се изследва болестната активност при пациентите с АС и фактори, които я повлияват.
- Да се оцени качеството на живот, свързано със здравето, повлияващи го фактори и връзката с болестната активност при пациентите с АС .
- Да се оцени степента на придържане към терапията при пациентите с АС и фактори, които я повлияват.

3. Познание на проблема

Обзорният преглед е съвременен, представен е в три раздела, които последователно дават информация за същност и характеристика на заболяването анкилозиращ спондилит, терапевтични подходи и добрата фармацевтична практика.

От направения обширен и задълбочен обзор е видно, че докторантът познава проблематиката, засегната в дисертационния труд. Показва и личното мнение на автора и критичното отношение към разглежданите проблеми, а от там и необходимите аргументите за поставяне на цел и избора на задачите на дисертационния труд.

4. Методика на изследването

Методиката е адекватно подбрана, многоаспектна и съответства на поставените цели и задачи. Използван е комплексен подход като за всяка задача са подбрани подходящи и научнообосновани методи, описани точно и изчерпателно.

Прилагането на методиката в логическа последователност позволява пълноценното реализиране на целта и изпълнение на задачите в дисертацията и създава предпоставки за получаване на надеждни и валидни резултати.

Използван е комплексен научен подход, включващ:

- документален анализ;
- социологически методи (анкети и интервюта);
- статистически анализ с използване на съвременни методи и софтуер (SPSS) .

Изследването обхваща две ключови групи – фармацевти и пациенти, което позволява цялостен поглед върху проблема. Размерът на извадките и използваните валидирани инструменти (BASDAI, EQ-5D-5L, MMAS-8) свидетелстват за научна коректност и надеждност на резултатите.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационния труд е съставен от 145 страници. Онагледен е с 38 таблици и 4 фигури. Цитирани са 254 съвременни литературни източника.

Получените резултати имат както теоретична, така и практическа стойност:

- Установени са пропуски в знанията и увереността на фармацевтите относно АС и фармацевтичните грижи;
- Идентифицирани са основни бариери – липса на време, обучение и организационни условия;
- Доказана е връзка между придържането към терапията и клиничните резултати при пациентите;
- Разработени са алгоритми за фармацевтични грижи и скрининг, приложими в аптекната практика.

Резултатите са добре анализирани и интерпретирани, като се извеждат практически приложими изводи.

Цитиранията са отразени правилно и адекватно, съобразно поставените цел и задачи на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа ясно очертани приноси, които могат да се обобщят в следните направления:

1. Научно-теоретични

1.1. Проучването обогатява теоретичните познания за ролята на фармацевта в ранното разпознаване и комплексната грижа при пациенти с анкилозираш спондилит, като идентифицира специфични пропуски в знанията и фактори, влияещи на професионалната готовност;

1.2. За първи път в регионален мащаб е извършена цялостна характеристика на пациенти с анкилозираш спондилит, включваща социално-демографски профил, съпътстващи заболявания, здравно-поведенчески навици, видове прилагани терапии, болестна активност, качество на живот и степен на придържане към лекарствената терапия;

1.3. Доказани са ключови зависимости между модифицируеми здравно-поведенчески фактори (тютюнопушене, физическа активност, сън) и болестната активност, допринасяйки за по-дълбоко разбиране и контрол на клиничния ход на заболяването.

2. Научно-практически

2.1. Разработени са практически алгоритми, скринингов чеклист и обучителни материали, отговарящи на установените образователни и практическите потребности на анкетираните фармацевти, които подпомагат фармацевтите в реалната аптечна практика при ранно насочване към специалист ревматолог и прилагане на фармацевтични грижи при пациенти с АС;

2.2. Определени са фактори с практическо значение за контрола на болестната активност, което позволява целенасочени и индивидуализирани грижи;

2.3. Установен е висок риск от ниска степен на придържане към назначената терапия и ролята на образователните програми за подобряване на придържането към терапията на пациентите;

2.4. Формулирани са аргументи в подкрепа на активното участие на фармацевта в комплексните грижи при пациенти с АС;

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът е представил 5 публикации, от които една е с IF. Представила е 3 участия международни конференции.

7. Автореферат

Авторефератът е направен според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията. Авторефератът е оформен в 68 страници.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Варна. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ – Варна за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Лада Александрова Андреева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Фармакоикономика и фармацевтична регулация, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на Лада Александрова Андреева в докторска програма по Фармакоикономика и фармацевтична регулация.

30.03.2026 г.

Изготвил становището

Доц. Даниела Кафалова, дф

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679